

бурхливий розвиток мови. В аналізованому періоді поступово відбувається нормування мови з урахуванням відповідних особливостей стилю. **Перспективи** подальшого дослідження полягають у вивченні різних видів мовної норми німецької мови.

Література

- Левіцкій Ю. А. Лингвистика текста. Москва : Высшая школа, 2005. 205 с.
Baumgärtner K. Zur Syntax der Umgangssprache. Berlin : Wissenschaftsverlag, 1989. 129 S.
Behagel O. Deutsche Syntax. Heidelberg : Quelle & Meyer Verlag, 1986. 234 S.
Bühler K. Sprachtheorie. Jena : H. Popitz, 1998. 431 S.
Coseriu E. Einführung in die Allgemeine Sprachwissenschaft. Tübingen : A. Francke Verlag GmbH, 1988. 329 S.
Funke O. Die innere Sprachform. Reichenberg : v. Otto, 1924. 417 S.
Glinz H. Die innere Form des Deutschen. Bern : Buchgesellschaft, 2001. 321 S.
Havers W. Handbuch der erklärenden Syntax. Heidelberg : Schulze Verlag, 1989. 342 S.
Lions J. Einführung in die moderne Linguistik. Stuttgart : Gurt E. Schwab Verlag, 1961. 239 S.
Mayer F. Schöpferische Sprache und Rhythmus. Berlin : Erich Schmidt Verlag, 1959. 354 S.
Otto E. Stand und Aufgaben der allgemeinen Sprachwissenschaft. Berlin : Akademie Verlag, 1987. 289 S.
Techtmeier B. Typologie der Norm. Tübingen : Gunter Narr Verlag, 1999. 194 S.

(Матеріал надійшов до редакції 24.08.19. Прийнято до друку 28.09.19)

УДК: 811.111'373

DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135/2019-78-10>

СТЕПАНОВ В. В.

(Запорізький національний університет)

КОГНІТИВНА МОДЕЛЬ КОНЦЕПТУ *ПОЛІТИКА* (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО КОРПУСУ СОСА)

Стаття розкриває механізм покрокової реконструкції когнітивної моделі *ПОЛІТИКИ* як первинно концептуальної інформації-денотативного значення, активованої лексемою *politics* у свідомості американського соціуму, що в процесі залучення конкретних когнітивних операцій трансформується в польову модель концепту «ядро – периферія». У якості автентичного дослідницького матеріалу використовується випадкова суцільна вибірка 1000 контекстів вживання слова *politics* (як імені концепту), вилучена з Корпусу сучасної англійської мови американського варіанту (СОСА), на базі якої за методикою С. А. Жаботинської «семантика лінгвальних мереж» (СЛМ) визначаються асоційовані з *ПОЛІТИКОЮ* логічні предикати, тематично відсортовані пропозиційними схемами п'яти базових фреймів – предметного, акціонального, посесивного, ідентифікаційного, компаративного. Отримані схеми генерують концептуальну модель *ПОЛІТИКИ*, яка в подальшому піддається операціям промінантності (за Р. Ленекером) та когнітивної інтерпретації (за З. Д. Поповою та Й. А. Стерніним) із виведенням відповідних когнітивних диференційних ознак. Останні, із абстрагуванням до класифікаційних ознак, утворюють зміст *ПОЛІТИКИ*, який за показником спадної частотності реалізації ознак у проаналізованих дискурсивних контекстах ранжується в польовому вимірі: ядро – ближня – дальня – крайня периферія. Паралельно зміст досліджуваного концепту транслюється в макроструктуру *ПОЛІТИКИ* із виділенням образної й інформаційної складових, а також інтерпретаційного поля. У процесі імплементації дослідження автором описується хід прийнятих рішень, зокрема: 1) пропонуються власні ідеї щодо доцільності аналізу певних меж семантичної валентності лексеми *politics* з іншими словами (семантична суміжність та несуміжність колокацій *ПОЛІТИКИ* у контекстах); 2) дотримується точка зору про можливість ідентифікації у кожному контексті одночасно декількох пропозиційних схем; 3) обґрунтовується релевантність цілісного аналізу корпусної вибірки без поділу компактно укладеного матеріалу на метафоричні та неметафоричні ресурси. Водночас, автором пояснюється власне бачення ініційованого принципу екстраполяції методики СЛМ на методику семантико-когнітивного аналізу концептів, зокрема у статті репрезентується, наскільки тісно і якою мірою операції когнітивної інтерпретації та промінантності пов'язані з концептуальним аналізом С.А. Жаботинської. Зрештою, отримані автором наприкінці дослідження кількісні показники оглядаються постфактум з генеруванням остаточного висновку, що саме має найбільший сенс в концепті *ПОЛІТИКА* для американської спільноти.

Ключові слова: концепт, корпус, лексема, концептуальна модель, семантика лінгвальних мереж, когнітивні операції, когнітивна модель

Stepanov V. V. The cognitive model of the POLITICS concept (on the basis of the English-language COCA Corpus). The article reveals the mechanism of reconstructing gradually the POLITICS cognitive model as initial conceptual information equated to the denotative meaning that is activated in American mind by the *politics* lexeme, which in the process of applying certain cognitive operations is transformed in the field concept model via the formula “core – periphery”. As an authentic research material, a randomly selected 1000-context sample of the *politics* word is taken from the Corpus of Contemporary American English to define logical predicates (associated with POLITICS) through the methodology “semantics of lingual networks” (SLN) by

S. A. Zhabotynska, and they are further thematically sorted by propositional schemas of five basic frames – the thing, action, possession, identification and comparison ones. The obtained schemas generate the POLITICS conceptual model that is further processed through the operations of prominence (by R.W. Langacker) and cognitive interpretation (by Z. D. Popova and I. A. Sternin) for bringing subsequently corresponding cognitive features. The latter, with abstracting to cognitive classification features, stand for the POLITICS content that is arranged in the field format “core – close – far – extreme periphery” by frequency of features realized in the discourse sample. Simultaneously, the POLITICS content is translated into the POLITICS macrostructure where the image component, information element and interpretation field are established. When the research is being implemented, the author describes a range of made decisions. Firstly, author’s own ideas are shown as to reasonability of analyzing certain limits of semantical valency of the *politics* lexeme with other words (namely semantically adjacent and non-adjacent collocations of POLITICS within the contexts). Secondly, a considerable attention is paid to the fact that each context may give several propositional schemas. Thirdly, the corpus sample is not divided into metaphorical and non-metaphorical resources. Besides, peculiar links between the SLN methodology and the semantic-cognitive analysis are discussed in the article as well. Eventually, the quantitative results of cognitive operations are analyzed post factum for finding out what is the most important in the POLITICS concept within the American community.

Key words: concept, corpus, lexeme, conceptual model, semantics of lingual networks, cognitive operations, cognitive model

Людське життя пов’язане з комунікацією та пізнанням, що продукує знання, збережені у свідомості як ментальні утворення – концепти. Прирівнюючись до значення або інформації, активованих у свідомості мовним знаком-іменем [Croft & Cruse 2004, с. 14; Нікітін 2007, с. 92-93; Жаботинська 2013, с. 53], концепт структурується у форматі матриці або мережі, і остання, імплементована за методикою «семантика лінгвальних мереж» (СЛМ) [Жаботинська 2013, с. 58-61], націлена на опрацювання багатотисячної бази реального дискурсивного середовища – корпусу, – ресурси якого є релевантним матеріалом для проведення досліджень.

Корпусні технології та методика СЛМ останнім часом активно залучаються філологами для мережових реконструкцій різних концептів. За таким принципом моделювалися концепти РАДІСТЬ [Жаботинська 2013, с. 61-65], ЕМПАТІЯ [Таценко 2018, с. 190-202], БІЗНЕСМЕН [Старцева, Сапрун 2017, с. 95-102], СИЛА [Степанов 2016, с. 279-287], ТАЄМНИЦЯ [Стрельченко 2016, с. 56-62], УГОДА [Тимочко 2014, с. 138-145] тощо. У кожному випадку корпусна вибірка визначала логічні предикати, асоційовані з відповідним іменем концепту, що в процесі наступного сортування за пропозиційними схемами базових фреймів генерували концептуальну модель. Утім, відкритим залишається питання реорганізації отриманої концептуальної моделі інформації (унаслідок подальшого залучення конкретних когнітивних операцій) у одну з безлічі когнітивних моделей, зокрема в польову модель концепту. Зазначена прогалина потребує заповнення, що й зумовлює **актуальність** дослідження, проведеного на прикладі концепту ПОЛІТИКА як інгерентного компоненту людських інтересів.

Об’єкт дослідження – концепт ПОЛІТИКА як активована у свідомості лексевою *politics* інформація, **предмет** – генерування та реорганізація його концептуальної моделі в польову когнітивну модель за операціями промінантності Р. Ленекера [Langacker 2008, с. 66-73] і когнітивної інтерпретації З. Д. Попової і Й. А. Стерніна [Попова, Стернін 2007, с. 198-200]. **Методика** дослідження – «семантика лінгвальних мереж» С. А. Жаботинської [Жаботинська 2013, с. 58-62], екстрапольована на семантико-когнітивний аналіз З. Д. Попової та Й. А. Стерніна [Попова, Стернін 2007, с. 232-234].

Досягнення **мети** дослідження – формування ядра, ближньої, дальньої і крайньої периферії ПОЛІТИКИ – зумовлює покрокове виконання таких **завдань** (етапів дослідження):

- 1) побудова номінативного поля концепту: укладання корпусної вибірки контекстів лексеми *politics*;
- 2) аналіз і опис семантики мовних засобів номінативного поля концепту: визначення логічних предикатів ПОЛІТИКИ у корпусній вибірці;
- 3) когнітивна інтерпретація результатів опису семантики мовних засобів (формування когнітивних ознак концепту): тематичне групування логічних предикатів крізь призму базових пропозиційних схем ПОЛІТИКИ – когнітивними ознаками вважаємо підтипи

сортування логічних предикатів у межах пропозиційних схем ПОЛІТИКИ в корпусній вибірці;

4) верифікація отриманого когнітивного опису носіями мови;

5) опис змісту концепту у вигляді переліку когнітивних ознак: надання списку пропозиційних схем ПОЛІТИКИ з їх поділом на підтипи сортування логічних предикатів;

6) моделювання концепту: (6.1) опис макроструктури концепту (упорядкування когнітивних ознак за їх належністю до образної, інформаційної складових та інтерпретаційного поля і визначення їх відсоткового співвідношення в структурі концепту): відповідне упорядкування підтипів сортування логічних предикатів у структурі концепту ПОЛІТИКА; (6.2) опис категорійної структури концепту (визначення у ньому ієрархії когнітивних класифікаційних ознак): ранжування пропозиційних схем ПОЛІТИКИ як когнітивних класифікаційних ознак за показником частотності їх вживання у корпусній вибірці; (6.3) опис польової організації когнітивних ознак (їх віднесення до ядра, ближньої, дальньої і крайньої периферії): репрезентація польової структури концепту за частотністю вживання у вибірці підтипів сортування логічних предикатів пропозиційних схем;

7) формування висновків про концепт: огляд польової когнітивної моделі ПОЛІТИКИ постфактум із підведенням підсумків дослідження.

Матеріалом дослідження виступає Корпус сучасної англійської мови американського варіанту СОСА [<https://www.english-corpora.org/coca>], а тому і когнітивна модель ПОЛІТИКИ репрезентуватиме польову організацію концепту в свідомості саме американського соціуму.

Хід імплементації дослідження, його результати.

Перший етап. Випадково вилучаємо суцільну першу тисячну вибірку контекстів із конкордансу лексеми *politics* (60643 одиниці) як імені ПОЛІТИКИ у корпусі СОСА. Огляд вибірки фіксує, що не всі контексти є придатними для повноцінного аналізу: трапляються дубльовані висловлювання і випадки, коли слово *politics* вживається у назві бібліографічного джерела. Розцінювання таких контекстів нерелевантними спонукає відсіяти частину одиниць, і зрештою фінальна версія фактично досліджуваної вибірки складає 515 контекстів.

Водночас, ми не вважаємо за доцільне відсіювати від вибірки метафоричні контексти. Причина пояснюється нами максимальною неупередженістю при виконанні дослідження, а також майбутньою ідентифікацією на базі укладеної вибірки когнітивних метафор як представника образної складової польової моделі ПОЛІТИКИ (без відсіятих метафоричних одиниць визначення метафор стало б неможливим). Саме тому дослідницький матеріал включає в себе і метафоричні, і неметафоричні висловлювання.

Другий-п'ятий етапи. При визначенні логічних предикатів ПОЛІТИКИ ми аналізуємо і суміжні, і несуміжні колокації слова *politics*. Підстава: у межах контексту лексема *politics* нерідко логічно пов'язана семантичними зв'язками з іншими членами речення, а тому цілком очевидно, що навіть і несуміжні позиції імпліцитно активують логічні предикати, сортовані пропозиційними схемами. Як приклад, розглянемо три контексти з вибірки, де актуалізується посесивна схема власності «OW-людина / група має OD-ПОЛІТИКУ» (у дужках вказується номер контексту з повного конкордансу слова *politics* на сайті СОСА):

“We will walk out in dignity, solidarity with all marginalized people affected by Pence’s politics, both on this campus and throughout our nation”, the page says (627).

The same angst that prompted the massive women’s march, creation of new progressive advocacy groups and donations to liberal causes is also drawing contenders into state politics as a way to push back against Trump’s agenda (870).

Binyamin Netanyahu’s electoral success has been rooted in his ability to convince Israel’s broad Jewish electorate to adopt a skeptical outlook to politics (195).

Перший приклад: колокація суміжного з лексемою *politics* слова семантично засвідчує, що людина *Pence* (Майкл Пенс – Віце-президент США) перебуває в політиці і фактично володіє владою. Два інші контексти: сусідні з лексемою *politics* слова не

позначають володаря політики, але з смислової точки зору зазначене в іншій частині речення прізвище в описі суспільного життя дозволяє імпліцитно домислити, що названа людина фактично перебуває при владі і зумовлює події, згадані в контексті (*Trump* – Дональд Трамп, Президент США; *Binyamin Netanyahu* – Беньямін Нетаньягу, Прем'єр-міністр Ізраїлю). Отже, доречно й останні контексти вважати актуалізацією логічних предикатів за посесивною схемою власності.

Паралельно з принципом «імпліцитної несуміжності колокацій», у ході аналізу вибірки нами вбачається, що в одному контексті може генеруватися декілька груп логічних предикатів, які сортуються одночасно кількома пропозиційними схемами. Як приклад, розглянемо нижчеподаний контекст з вибірки: *In Trump's Washington, where the struggle over classified information plays out in day-to-day politics, it sounds more like a description of business as usual* (635).

Контекст встановлює, що людина *Trump* володіє ПОЛІТИКОЮ (посесивна схема власності); ПОЛІТИКА є в місці *Washington* (буттєва локативна схема) і в час *day-to-day* (буттєва темпоральна схема); водночас, ПОЛІТИКА може існувати з буденною періодичністю *day-to-day* (буттєва схема способу існування); у ПОЛІТИЦІ-місці відбувається подія *struggle over classified information* у режимі *play out* (акціональна схема стану / процесу + спосіб + локатив); людина аналізує ПОЛІТИКУ через *business* як інструмент зіставлення (акціональна контактна схема + інструмент).

Поєднуючи вищеописані принципи, визначаємо повний спектр логічних предикатів, асоційованих з ПОЛІТИКОЮ, які сортуються такими пропозиційними схемами базових фреймів, репрезентуючих концептуальну модель ПОЛІТИКИ (у квадратних дужках вказується частотність реалізації схеми у корпусній вибірці):

1) **посесивна схема власності** [264] «OW-людина / група має OD-ПОЛІТИКУ»: власник = людина [172]; група людей [92];

2) **ідентифікаційна схема класифікації** [70] «ID-ПОЛІТИКА є CL-класифікатор / рід»: рід = дисципліна / дослідження [4]; професія [7]; регламентована система [11]; каталізатор / інгібітор розвитку або стану подій [8]; розвиток або стан подій [16]; сутність (стан речей) [6]; комунікація [8]; набір ідей [7]; поведінка [3];

3) **ідентифікаційна схема персоніфікації** [3] «ID-ПОЛІТИКА є PS-персоніфікатор (власна назва)»: персоніфікатор = назва книги / розділу книги [2]; назва проведеного дослідження [1];

4) **компаративна схема метафори** [29] «CV-ПОЛІТИКА є нібито MT-корелят»: корелят = світ [5]; сфера, область [6]; центр [2]; поле [1]; арена [1]; сцена [1]; сценарій [1]; коктейль [1]; приплив [1]; маяк [1]; вир [1]; хаос [1]; тканина [1]; риття крота [1]; самовідданий Христос [1]; реліквія, залишки [1]; вогонь [2]; допоміжний інструмент [1];

5) **буттєва локативна схема** [196] «ПОЛІТИКА є ТАМ-місце»: місце = світ, сторона / частина світу [12]; країна [87]; етнічна група [44]; штат, провінція, округ [31]; місто [19]; підприємство, публічна установа, група людей [3];

6) **буттєва темпоральна схема** [89] «ПОЛІТИКА є ТОДІ-час»: час = століття [13]; рік, період [19]; момент / період теперішнього часу [21]; момент / період минулого часу [10]; момент / період майбутнього часу [8]; історичний період, період політичних змін [12]; період після політичних змін [6];

7) **буттєва квалітативна схема** [368] «ПОЛІТИКА є ТАКА-якість»: така за типом [283]: за територією управління [71]; за вектором управління [16]; за історичним існуванням та реалізацією [10]; за керівними принципом або ідеєю [49]; за ідеологією [43]; за партійними переконаннями [15]; за особистісним та гендерним критеріями [36]; за галуззю впровадження [43] – вибори [5]; господарство і економіка [6]; міграційна служба [5]; приватизація [1]; культура [10]; робота [1]; друкарська справа [5]; інформаційні технології [3]; медицина та біологія [4]; гральний бізнес [3]; така за важливістю [4]; така за будовою, складністю [7]; така за оцінкою [15]; така за характером функціонування, стабільністю [10];

така за спрямованістю [2]; така за продуктивністю [5]; така за характером сприйняття / ступенем прозорості [7]; така за суспільною підтримкою [4]; така за підтримкою прав, інтересів конкретної соціальної групи [27]; така за націленістю на прибуток [2]; така за публічністю [1]; така за нормативністю [1];

8) **буттєва квантитативна схема** [3] «ПОЛІТИКА є СТІЛЬКИ-кількість»: кількість = нуль [1]; лише один [1]; декілька [1];

9) **буттєва схема способу існування** [15] «ПОЛІТИКА існує ТАК-спосіб»: спосіб = за опорою на керівний принцип [12]; за періодичністю реалізації [2]; за метою і призначенням [1];

10) **акціональна схема стану / процесу¹ + спосіб** [50] «AG-ПОЛІТИКА прогресує ТАК-спосіб»: спосіб = поява [6]; розвиток і зміни [25]; розвиток і зміни в кращий бік [10]; розвиток і зміни в гірший бік [9];

11) **акціональна схема стану / процесу¹ + спосіб + темпоратив** [12] «AG-ПОЛІТИКА прогресує ТАК-спосіб, ТОДІ / ТМ»: час = століття [3]; рік, період [2]; момент, день [3]; період проведення заходів та їх результати [2]; майбутнє [2];

12) **акціональна схема стану / процесу¹ + спосіб + локатив** [23] «AG-ПОЛІТИКА прогресує ТАК-спосіб, ТАМ / LC»: місце = країна, штат, місто тощо [5]; етнічна група [11]; суспільний рух [2]; партія [3]; організація [2];

13) **акціональна схема стану / процесу¹ + спосіб + причина** [4] «AG-ПОЛІТИКА прогресує ТАК-спосіб, через CS-причину»: причина = недосконале законодавство [1]; залучення конкретного підходу до керування владою [1]; керування владою конкретною людиною [1]; неспроможність зробити щось [1];

14) **акціональна схема стану / процесу² + спосіб + локатив / темпоратив** [39] «AG-подія відбувається ТАК-спосіб у LC / ТМ-ПОЛІТИЦІ»: політика як місце / час прогресу подій [39];

15) **акціональна схема контактної дії³ + супроводжувач** [307] «AG-людина аналізує РТ-ПОЛІТИКУ з АТ-супроводжувачем»: супроводжувач = критично-нейтральне ставлення [215]; позитивне ставлення [18]; негативне ставлення [20]; оптимістичне ставлення [6]; песимістичне ставлення [8]; сатиричне ставлення [3]; чутливе ставлення [4]; уявлення, припущення [27]; суперечність поглядів, конфлікт [4]; ступінь розуміння теми [2];

16) **акціональна схема контактної дії³ + адресат** [6] «AG-людина аналізує РТ-ПОЛІТИКУ з АД-адресатом»: адресат = людина / колектив [6];

17) **акціональна схема контактної дії³ + медіатив** [288] «AG-людина аналізує РТ-ПОЛІТИКУ через MD-медіатив»: медіатив = ЗМІ [22]; документ / історично-архівний матеріал [6]; наукова література [62]; художня та публіцистична література [43]; твір сценічного мистецтва, кіноіндустрії, музичної сфери [20]; рецензія на наукову публікацію / твір [8]; усне висловлювання, обговорення / точка зору, думка [101]; публічний захід [9]; конкретний випадок [17];

18) **акціональна схема контактної дії³ + інструмент** [386] «AG-людина аналізує РТ-ПОЛІТИКУ через IN-інструмент»: інструмент = наукова, виробнича, суспільна галузь [239]; історія і право як інструмент аналізу [111]; економіка як інструмент аналізу [17]; філософія, психологія, антропологія, релігія як інструмент аналізу [42]; культура, етика, естетика як інструмент аналізу [46]; поліграфія як інструмент аналізу [14]; інформаційні технології як інструмент аналізу [9]; інструмент = виборча кампанія [23]; інструмент = зіставлення [124]; правова система та захист прав людини як інструмент зіставлення [19]; історія, суспільні події, буденне життя як інструмент зіставлення [14]; бізнес та економіка як інструмент зіставлення [5]; логіка як інструмент зіставлення [20]; релігія, філософські ідеї, мораль як інструмент зіставлення [6]; культура та література як інструмент зіставлення [16]; інший різновид політики як інструмент зіставлення [44];

19) **акціональна схема контактної дії⁴ + інструмент** [145] «AG-людина аналізує / не аналізує РТ-пацієнс через IN-ПОЛІТИКУ»: використання політики як інструменту [135]; невикористання політики як інструменту [10];

20) **акціональна схема⁵** [46] «AG/CR-людина / подія діє на РТ-ПОЛІТИКУ / робить FT-ПОЛІТИКУ (наслідок)»: наслідок = поява політичних змін [23]; відсутність політичних змін [4]; поліпшення ситуації, політична стабільність [7]; загострення ситуації, політична нестабільність [7]; зміна влади [5];

21) **акціональна схема⁵ + інструмент** [81] «AG/CR-людина / подія діє на РТ-ПОЛІТИКУ / робить FT-ПОЛІТИКУ (наслідок) через IN-інструмент»: інструмент = певний підхід, метод, ідея, план, експеримент тощо [19]; нав'язування волі [19]; без нав'язування волі [2]; дотримання норм моралі, людських цінностей [8]; нехтування нормами моралі, людськими цінностями [2]; опір, порушення, підривання влади [15]; навички, зусилля, особисті якості, можливості [7]; використання конституційних прав [3]; виборчі прийоми [2]; зміна або перерозподіл влади [4];

22) **акціональна схема⁵ + мета** [33] «AG/CR-людина / подія діє на РТ-ПОЛІТИКУ / робить FT-ПОЛІТИКУ (наслідок) з GL-метою»: мета = захист громадських прав та інтересів [7]; поліпшення соціального стану, стабілізація політичної ситуації [11]; контроль, перерозподіл, збереження, поновлення, зміна влади або законодавства [7]; прагнення отримати зиск [8];

23) **акціональна схема⁶** [51] «AG/CR-ПОЛІТИКА діє на РТ-людину / робить FT-подію / стан (наслідок)»: наслідок = продукування змін [7]; зміна влади [2]; поява проблем [5]; поліпшення умов життя, політичної ситуації [8]; погіршення умов життя, політичної ситуації [8]; контроль свободи слова [2]; зміна емоційного стану, поведінки [16]; виховання особи, формування її статусу [3];

24) **акціональна схема контактної дії⁷** [61] «AG-людина входить у / не входить у, покидає РТ-ПОЛІТИКУ»: вхід людини у політику [45]; вихід людини з політики, утримання від політики [16];

25) **акціональна схема контактної дії⁷ + причина / мета** [18] «AG-людина входить у / не входить у, покидає РТ-ПОЛІТИКУ через CS-причину / з GL-метою»: причина / мета = покращення умов життя суспільства [6]; опір діям чинної влади [4]; продовження кар'єрних традицій сім'ї [1]; прагнення [1]; отримання прибутку [4]; відновлення сил [1]; зміна політичних переконань [1];

26) **акціональна схема контактної дії⁷ + інструмент** [3] «AG-людина входить у / не входить у, покидає РТ-ПОЛІТИКУ через IN-інструмент»: інструмент = участь у політичному русі [2]; громадська діяльність [1].

Разом: 26 пропозиційних схем ПОЛІТИКИ (2590 прикладів їх актуалізації у 515 контекстах вибірки корпусу СОСА).

Оскільки когнітивна інтерпретація за своєю суттю передбачає мисленнєве узагальнення на більш високому рівні абстракції результатів опису значень мовних одиниць, номінуючих концепт, для формулювання когнітивних ознак, об'єктивуючих зміст концепту [Попова, Стернін 2007, с. 200], то цілком логічно стверджувати, що логічні предикати є результатами опису значень мовних одиниць, а їх тематичне сортування крізь пропозиційні схеми є нічим іншим як узагальненням цих результатів. Відтак, підтипи пропозиційних схем виступають когнітивними ознаками ПОЛІТИКИ, а пропозиційні схеми як такі – когнітивними класифікаційними ознаками, що у якості змісту концепту ранжуються за частотністю їх реалізації у вибірці (промінантністю).

Верифікація змісту ПОЛІТИКИ є зайвою: матеріал вилучений зі сфери реального дискурсу (корпус СОСА), а тому є апіорі верифікованим у американській спільноті.

Шостий етап. Перший субетап. Образна й інформаційна складова, інтерпретаційне поле ПОЛІТИКИ виводяться з пропозиційних схем, формуючи макроструктуру концепту.

1) **Образний елемент** репрезентує певний об'єкт уявлення, з яким асоціюється концепт у свідомості. Він формується або через сенсорне сприйняття об'єкта (перцептивний образ), або крізь його переосмислення за іншими концептами (когнітивний, або метафоричний образ).

Огляд пропозиційних схем ПОЛІТИКИ показує, що перцептивний образ відтворений у буттєвій квалітативній схемі «ПОЛІТИКА є ТАКА-якість» [7] (підтип «така за характером сприйняття / ступенем прозорості»). Метафоричний образ втілений у компаративній схемі метафори «CV-ПОЛІТИКА є нібито МТ-корелят» [29] (підтипи «корелят = світ, сфера / область, центр, поле, арена, сцена, сценарій, коктейль, приплив, маяк, вир, хаос, тканина, риття крота, самовідданий Христос, реліквія / залишки, вогонь, допоміжний інструмент»). Зрештою, образна складова у вибірці налічує 36 випадків реалізації із всіх 2590, тобто 1,4%.

Образна складова ПОЛІТИКИ на цьому не вичерпується: у компаративній схемі метафори зареєстровані лише логічні предикати, але не враховано факт функціонування у вибірці параметрів порядку метафоризації концепту, які також надають йому фізичної оболонки, втілюючи його у живий чи неживий об'єкт. До таких параметрів належать: **спціальність** (просторове розташування щодо інших об'єктів), **дискретність** (позначення точно окресленого у своїй сфері об'єкта), **дименсіальність** (наявність розмірів, вимірність), **перцептивність** (можливість фізичного сприйняття людиною) [Таценко 2018, с. 246-248].

Аналіз ПОЛІТИКИ на предмет метафоризації за такими параметрами проводився нами у попередньому дослідженні [Степанов 2019, с. 72-82], де було встановлено, що 515 контекстів ПОЛІТИКИ фіксують 16 концептуальних метафор сумою 254 одиниці: ПОЛІТИКА є МІСЦЕ [41], ФІЗИЧНЕ ТІЛО [4], РІЧ [2], ВМІСТИЩЕ [34], ВМІСТ [8], ВЗАЄМОДІЯ [19], ОБ'ЄКТ СПРИЙНЯТТЯ [21], ОБ'ЄКТ ВІДЧУТТЯ [4], ОБ'ЄКТ УЯВИ / ОБРАЗ [9], РЕЗУЛЬТАТ ПІЗНАННЯ [8], ОБ'ЄКТ АСОЦІЮВАННЯ / ПОРІВНЯННЯ [5], ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ / АНАЛІЗУ / ОПИСУ [18], ТЕМА РОЗМОВИ [4], ТОЧКА ЗОРУ [17], ПРОДУКТ [4], ЖИВА ІСТОТА [56].

Оскільки і сортування логічних предикатів за компаративною схемою метафори, і аналіз колокацій за параметрами порядку метафоризації фактично продукують ідентичний результат (встановлюються концепти, крізь призму яких ПОЛІТИКА переосмислюється), то маємо стверджувати, що 16 концептуальних метафор розширюють перелік підтипів сортування логічних предикатів у схемі «CV-ПОЛІТИКА є нібито МТ-корелят». Звідси, число логічних предикатів у зазначеній схемі збільшується з 29 до 283, у той час як і сума всіх логічних предикатів у 26 пропозиційних схемах, відповідно, зростає з 2590 до 2844.

Таким чином, частотність когнітивних ознак перцептивного [7] та метафоричного [283] образів складає 290 із 2844, а тому доля образного компонента у макроструктурі ПОЛІТИКИ дорівнює **10,2%**.

2) **Інформаційний елемент** концепту репрезентує сутність актуалізованого ним об'єкта або явища, тобто віднесення його до певного класу, роду тощо. Огляд 26 пропозиційних схем переконує, що сутність ПОЛІТИКИ незброєним оком фіксується в ідентифікаційній схемі класифікації «ID-ПОЛІТИКА є CL-класифікатор / рід» [70], а тому саме її вважаємо ідентифікатором інформаційної складової досліджуваного концепту.

Таким чином, доля інформаційної складової у макроструктурі ПОЛІТИКИ складає 70 із 2844, тобто **2,5%**.

3) **Інтерпретаційне поле** концепту є дочірнім елементом інформаційної складової: його когнітивні ознаки експлікують інформаційний компонент, тобто відтворюють вивідне знання, яке має людина про позначену концептом сутність. Будучи неоднорідним, інтерпретаційне поле поділяється на окремі зони групування когнітивних ознак за характером експлікації концепту – оцінна, енциклопедична, утилітарна, регулятивна, соціально-культурна, пареміологічна [Попова, Стернін 2007, с. 110-115]. Наведені зони присутні й у структурі концепту ПОЛІТИКА, 26 пропозиційних схем якого підлягають відповідному групуванню.

Оцінна зона (загальна оцінка сутності). Цілком очевидно, що оцінка ПОЛІТИКИ актуалізована в буттєвій квалітативній схемі «ПОЛІТИКА є ТАКА-якість», зокрема підтипах «така за важливістю [4]; будовою / складністю [7]; оцінкою [15]; характером функціонування / стабільністю [10]; спрямованістю [2]; продуктивністю [5]; суспільною підтримкою [4]; підтримкою прав, інтересів конкретної соціальної групи [27]; націленістю на прибуток [2]; публічністю [1]; нормативністю [1]» – разом 78 прикладів із 2844, тобто 2,7%.

Енциклопедична зона (осмислення активності сутності на базі досвіду, взаємодії з нею). Активність ПОЛІТИКИ як самостійної сутності криється у пропозиційних схемах двох фреймів – буттєвому та акціональному, – і кожен з них по-своєму репрезентує концепт.

Буттєві схеми енциклопедичної зони (відтворюють територіальне, часове, кількісне й спосібне існування ПОЛІТИКИ-самостійної сутності в суспільстві):

- 1) «ПОЛІТИКА є ТАМ-місце» [196];
- 2) «ПОЛІТИКА є ТОДІ-час» [89];
- 3) «ПОЛІТИКА є СТІЛЬКИ-кількість» [3];
- 4) «ПОЛІТИКА існує ТАК-спосіб» [15].

Акціональні схеми енциклопедичної зони (описують характер еволюції ПОЛІТИКИ у соціумі з часової, територіальної і каузативної перспективи):

- 1) «AG-ПОЛІТИКА прогресує ТАК-спосіб» [50];
- 2) «AG-ПОЛІТИКА прогресує ТАК-спосіб, ТОДІ / ТМ» [12];
- 3) «AG-ПОЛІТИКА прогресує ТАК-спосіб, ТАМ / LC» [23];
- 4) «AG-ПОЛІТИКА прогресує ТАК-спосіб, через CS-причину» [4].

Власне і ПОЛІТИКА може бути місцем і часом еволюції події, на що вказує акціональна схема стану / процесу «AG-подія відбувається ТАК-спосіб у LC / ТМ-ПОЛІТИЦІ» [39].

Крім того, активність ПОЛІТИКИ проявляється не лише з позиції еволюції, але й з точки зору її можливості діяти на людину або продукувати події, наслідки. На це вказує акціональна схема «AG/CR-ПОЛІТИКА діє на RT-людину / робить FT-подію / стан (наслідок)» [51].

Сегмент енциклопедичної зони в макроструктурі ПОЛІТИКИ налічує 482 приклади із 2844, тобто 17%.

Утилітарна зона (прагматичне осмислення сутності). Зона охоплює когнітивні ознаки, що актуалізують безпосередній контакт людини з ПОЛІТИКОЮ в практичному аспекті. Утилітарність концепту простежується в посесивних, акціональних і буттєвих схемах.

ПОЛІТИКА як підконтрольна сутність може перебувати у фактичній власності людини. Спрацьовує посесивна схема власності «OW-людина / група має OD-ПОЛІТИКУ» [264].

Маючи владу, людина проникає в політичну сферу і контролює ПОЛІТИКУ або утримується від такого контролю. Залучаються 3 акціональні схеми контактної дії:

- 1) «AG-людина входить у / не входить у, покидає RT-ПОЛІТИКУ» [61];
- 2) «AG-людина входить у / не входить у, покидає RT-ПОЛІТИКУ через CS-причину / з GL-метою» [18];
- 3) «AG-людина входить / не входить у, покидає RT-ПОЛІТИКУ через IN-інструмент» [3].

Перебуваючи під фактичним контролем, ПОЛІТИКА безпосередньо зазнає впливу людини, що продукує політичні наслідки. Активуються 3 акціональні схеми:

- 1) «AG/CR-людина / подія діє на RT-ПОЛІТИКУ / робить FT-ПОЛІТИКУ (наслідок)» [46];
- 2) «AG/CR-людина / подія діє на RT-ПОЛІТИКУ / робить FT-ПОЛІТИКУ (наслідок) через IN-інструмент» [81];

3) «AG/CR-людина / подія діє на РТ-ПОЛІТИКУ / робить FT-ПОЛІТИКУ (наслідок) з GL-метою» [33].

Взаємодіючи з політичною сферою, людина неодмінно типологізує ПОЛІТИКУ в залежності від власних прагматичних потреб. Спрацьовує буттєва квалітативна схема «ПОЛІТИКА є ТАКА-якість: така за типом» [283].

З іншого боку, утилітарність ПОЛІТИКИ полягає й у тому, що людина цілеспрямовано аналізує політичну сферу і робить конкретні висновки про неї. Активуються 4 акціональні схеми контактної дії:

- 1) «AG-людина аналізує РТ-ПОЛІТИКУ з АТ-супроводжувачем» [307];
- 2) «AG-людина аналізує РТ-ПОЛІТИКУ з АД-адресатом» [6];
- 3) «AG-людина аналізує РТ-ПОЛІТИКУ через МД-медіатив» [288];
- 4) «AG-людина аналізує РТ-ПОЛІТИКУ через ІН-інструмент» [386].

Зрештою, і ПОЛІТИКА може використовуватися людиною практично для аналізу інших об'єктів і формування висновків про них (при цьому можлива й відмова від користування ПОЛІТИКОЮ у якості інструмента аналізу). Залучається акціональна схема контактної дії «AG-людина аналізує / не аналізує РТ-пацієнс через ІН-ПОЛІТИКУ» [145].

Сегмент утилітарної зони в макроструктурі ПОЛІТИКИ налічує 1921 приклад із 2844, тобто 67,5%.

Соціально-культурна зона (осмислення сутності у зв'язках із побутом і культурою народу). Соціум має не лише спадщину звичаїв і традицій, але й конкретні матеріальні надбання, створені його відомими представниками. Серед таких надбань помітне місце займають літературні або наукові твори, назва яких зафіксована у ідентифікаційній схемі персоніфікації «ІД-ПОЛІТИКА є PS-персоніфікатор (власна назва)» [3].

Сегмент соціально-культурної зони в макроструктурі ПОЛІТИКИ налічує 3 приклади із 2844, тобто 0,1%.

Залишилося дві зони – **регулятивна і пареміологічна**. Регулятивна зона ПОЛІТИКИ в контекстах вибірки не виявлена: у пропозиційних схемах відсутні логічні предикати із інструктивною вказівкою, що треба і що не треба робити з сутністю концепту. Отже, вважаємо, що регулятивний сегмент в макроструктурі ПОЛІТИКИ не фіксується.

Водночас, у вибірці наявні стійкі афористичні судження, де ПОЛІТИКА описується з точки зору певної людини: *there is no friendship in politics: there is pressure* (191); *violence does not solve anything in politics* (799); *politics often prove more important than laws* (558); *politics is more corrupt than business or professions* (946); *a great deal of state activity operating to favor certain groups over others on economic grounds is called politics* (118); *asking not what your country can do for you, asking what you can do for your country is the politics of resentment* (886). Однак, зазначені випадки фактично виступають медіативом-точкою зору / думкою, крізь призму якого соціум аналізує ПОЛІТИКУ і робить певні висновки. Отже, афористичні висловлювання відносимо до пропозиційної схеми «AG-людина аналізує РТ-ПОЛІТИКУ через МД-медіатив» (підтип «медіатив = усне висловлювання, обговорення / точка зору, думка»), а тому вважаємо їх складниками не пареміологічної, а утилітарної зони інтерпретаційного поля.

Таким чином, інтерпретаційне поле ПОЛІТИКИ – оцінна (2,7%), енциклопедична (17%), утилітарна (67,5%), соціально-культурна (0,1%) зони – складає 2484 приклади із 2844, тобто **87,3%**. Загальне відсоткове співвідношення елементів у макроструктурі ПОЛІТИКИ дорівнює 10,2% (образна складова), 2,5% (інформаційна складова), 87,3% (інтерпретаційне поле).

Другий субетап. Будучи еквівалентом когнітивних класифікаційних ознак, 26 пропозиційних схем ПОЛІТИКИ ранжуються за спадною частотністю, що продукує категорійну структуру концепту:

- 1) акціональна схема контактної дії³ + інструмент [386];
- 2) буттєва квалітативна схема [368];

- 3) акціональна схема контактної дії³ + супроводжувач [307];
- 4) акціональна схема контактної дії³ + медіатив [288];
- 5) компаративна схема метафори [283];
- 6) посесивна схема власності [264];
- 7) буттєва локативна схема [196];
- 8) акціональна схема контактної дії⁴ + інструмент [145];
- 9) буттєва темпоральна схема [89];
- 10) акціональна схема⁵ + інструмент [81];
- 11) ідентифікаційна схема класифікації [70];
- 12) акціональна схема контактної дії⁷ [61];
- 13) акціональна схема⁶ [51];
- 14) акціональна схема стану / процесу¹ + спосіб [50];
- 15) акціональна схема⁵ [46];
- 16) акціональна схема стану / процесу² + спосіб + локатив / темпоратив [39];
- 17) акціональна схема⁵ + мета [33];
- 18) акціональна схема стану / процесу¹ + спосіб + локатив [23];
- 19) акціональна схема контактної дії⁷ + причина / мета [18];
- 20) буттєва схема способу існування [15];
- 21) акціональна схема стану / процесу¹ + спосіб + темпоратив [12];
- 22) акціональна схема контактної дії³ + адресат [6];
- 23) акціональна схема стану / процесу¹ + спосіб + причина [4];
- 24) акціональна схема контактної дії⁷ + інструмент [3];
- 25) буттєва квантитативна схема [3];
- 26) ідентифікаційна схема персоніфікації [3].

Зауважимо, що в пропозиційних схемах як когнітивних класифікаційних ознаках виділяються свого роду міні-класифікаційні підрівні, у межах яких подаються підтипи сортування логічних предикатів ПОЛІТИКИ як безпосередні когнітивні ознаки. Зокрема, до типових випадків відносимо дві схеми:

1) «AG-людина аналізує RT-ПОЛІТИКУ через IN-інструмент»:

– підрівень А: наукова, виробнича, суспільна галузь (1. історія і право; 2. економіка; 3. філософія, психологія, антропологія, релігія; 4. культура, етика, естетика; 5. поліграфія; 6. інформаційні технології);

– підрівень Б: виборча кампанія;

– підрівень В: зіставлення (1. правова система та захист прав людини; 2. історія, суспільні події, буденне життя; 3. бізнес та економіка; 4. логіка; 5. релігія, філософські ідеї, мораль; 6. культура та література; 7. інший різновид політики);

2) «ПОЛІТИКА є ТАКА-якість»:

– підрівень А: така за типом (1. за територією управління; 2. за вектором управління; 3. за історичним існуванням та реалізацією; 4. за керівними принципом або ідеєю; 5. за ідеологією; 6. за партійними переконаннями; 7. за особистісним та гендерним критеріями; 8. за галуззю впровадження (8.1. вибори; 8.2. господарство і економіка; 8.3. міграційна служба; 8.4. приватизація; 8.5. культура; 8.6. робота; 8.7. друкарська справа; 8.8. інформаційні технології; 8.9. медицина і біологія; 8.10. гральний бізнес));

– підрівень Б: така за важливістю;

– підрівень В: така за будовою, складністю;

– підрівень Г: така за оцінкою;

– підрівень І: така за характером функціонування, стабільністю;

– підрівень Д: така за спрямованістю;

– підрівень Е: така за продуктивністю;

– підрівень Є: така за характером сприйняття, ступенем прозорості;

– підрівень Ж: така за суспільною підтримкою;

- підрівень З: така за підтримкою прав, інтересів певної соціальної групи;
- підрівень И: така за націленістю на прибуток;
- підрівень І: така за публічністю;
- підрівень Ї: така за нормативністю.

У першій схемі когнітивними міні-класифікаційними ознаками виступають підрівні А і В: у їх рамках перелічуються окремі когнітивні ознаки-інструменти, які аналізують ПОЛІТИКУ з абстраговано однорідних, але змістовно різних аспектів (так, історія і право, економіка, поліграфія тощо абстраговано прирівнюються до наук і суспільних галузей, але їх способи опису ПОЛІТИКИ кардинально різняться між собою). Аналогічне простежується у підрівні А другої схеми: абстрагується однорідна когнітивна міні-класифікаційна ознака «така за типом», у просторі якої виокремлюються змістовно різні типи ПОЛІТИКИ як когнітивні ознаки концепту (типи за територією управління, ідеологією тощо).

Тематичне сортування логічних предикатів у пропозиційних схемах фіксує випадки, коли і когнітивні ознаки є абстрагованими мікро-класифікаторами змісту ПОЛІТИКИ. Наприклад, характерна ситуація спостерігається в підрівні А схеми «ПОЛІТИКА є ТАКА-якість»: когнітивна ознака «за галуззю впровадження» абстраговано поєднує вибори, господарство і економіку тощо як змістовно різні сфери існування ПОЛІТИКИ.

Зрештою, стверджуємо, що й 26 пропозиційних схем-когнітивних класифікаційних ознак ПОЛІТИКИ піддаються ще ширшому абстрагуванню, оскільки З.Д. Попова та Й.А. Стернін говорять про потенційність виділення універсальних суперкласифікаційних когнітивних ознак, які можуть використовуватися для інтерпретації будь-яких концептів загалом [Попова, Стернін 2007, с. 130]. Поєднуючи таку ідею з поглядом С.А. Жаботинської про пропозиційні схеми базових фреймів як шаблони найвищого мисленнєвого узагальнення [Жаботинська 2013, с. 59], розцінюємо, що 26-пропозиційна категоризаційна структура ПОЛІТИКИ узагальнюється до 5 суперкласифікаційних когнітивних ознак: буттєвий, акціональний, посесивний, ідентифікаційний і компаративний фрейми. Ранжований за спадною частотністю порядок суперкласифікаційної когнітивної структури ПОЛІТИКИ подається у вигляді такого переліку: 1) **акціональний фрейм**: 1553 із 2844, тобто 54,6%; 2) **буттєвий фрейм**: 671 із 2844, тобто 23,6%; 3) **компаративний фрейм**: 283 із 2844, тобто 9,95%; 4) **посесивний фрейм**: 264 із 2844, тобто 9,28%; 5) **ідентифікаційний фрейм**: 73 із 2844, тобто 2,57%.

Третій субетап. Когнітивні ознаки ПОЛІТИКИ (підтипи сортування логічних предикатів у 26 пропозиційних схемах) підлягають ранжуванню за спадною частотністю, що продукує ядро, ближню, дальню і крайню периферію концепту.

Найвища частотність серед когнітивних ознак ПОЛІТИКИ фіксується у ознаки «супроводжувач = критично-нейтральне ставлення» [215], у той час як найнижча складає 1 (наприклад, ознака «кількість = декілька»). Відтак, при польовому ранжуванні ПОЛІТИКИ ми спираємося на принцип, що ядро охоплюватиме когнітивні ознаки з частотою 100-215, ближня периферія – 40-100, дальня периферія – 10-40, крайня периферія – 1-10.

Нижче окремо зазначаються когнітивні ознаки ядра, ближньої, дальньої і крайньої периферії ПОЛІТИКИ; поруч у круглих дужках вказано номер відповідної пропозиційної схеми з концептуальної моделі, а в квадратних – частотність репрезентації ознаки серед всіх 2844 груп логічних предикатів.

Ядро ПОЛІТИКИ:

1) супроводжувач = критично-нейтральне ставлення (15) [215]; 2) власник = людина (1) [172]; 3) використання політики як інструменту (19) [135]; 4) історія і право як інструмент аналізу (18) [111]; 5) медіатив = усне висловлювання, обговорення / точка зору, думка (17) [101]. **Разом**: 734 із 2844, тобто **25,8%**.

Ближня периферія ПОЛІТИКИ:

1) власник = група людей (1) [92]; 2) місце = країна (5) [87]; 3) тип = за територією управління (7) [71]; 4) медіатив = наукова література (17) [62]; 5) корелят = жива істота (4)

[56]; **6)** тип = за керівними принципом або ідеєю (7) [49]; **7)** культура, етика, естетика як інструмент аналізу (18) [46]; **8)** вхід людини у політику (24) [45]; **9)** інший різновид політики як інструмент зіставлення (18) [44]; **10)** місце = етнічна група (5) [44]; **11)** тип = за галуззю впровадження (7) [43]; **12)** тип = за ідеологією (7) [43]; **13)** медіатив = художня та публіцистична література (17) [43]; **14)** філософія, психологія, антропологія, релігія як інструмент аналізу (18) [42]; **15)** корелят = місце (4) [41]. **Разом:** 808 із 2844, тобто **28,4%**.

Дальня периферія ПОЛІТИКИ:

1) політика як місце / час прогресу подій (14) [39]; **2)** тип = за особистісним та гендерним критеріями (7) [36]; **3)** корелят = вмістище (4) [34]; **4)** місце = штат, провінція, округ (5) [31]; **5)** супроводжувач = уявлення, припущення (15) [27]; **6)** така за підтримкою прав, інтересів конкретної соціальної групи (7) [27]; **7)** спосіб = розвиток і зміни (10) [25]; **8)** інструмент = виборча кампанія (18) [23]; **9)** наслідок = поява політичних змін (20) [23]; **10)** медіатив = ЗМІ (17) [22]; **11)** час = момент / період теперішнього часу (6) [21]; **12)** корелят = об'єкт сприйняття (4) [21]; **13)** супроводжувач = негативне ставлення (15) [20]; **14)** медіатив = твір сценічного мистецтва, кіноіндустрії, музичної сфери (17) [20]; **15)** логіка як інструмент зіставлення (18) [20]; **16)** час = рік, період (6) [19]; **17)** правова система та захист прав людини як інструмент зіставлення (18) [19]; **18)** інструмент = певний підхід, метод, ідея, план, експеримент тощо (21) [19]; **19)** інструмент = нав'язування волі (21) [19]; **20)** місце = місто (5) [19]; **21)** корелят = взаємодія (4) [19]; **22)** корелят = об'єкт дослідження / аналізу / опису (4) [18]; **23)** супроводжувач = позитивне ставлення (15) [18]; **24)** корелят = точка зору (4) [17]; **25)** економіка як інструмент аналізу (18) [17]; **26)** медіатив = конкретний випадок (17) [17]; **27)** культура та література як інструмент зіставлення (18) [16]; **28)** наслідок = зміна емоційного стану, поведінки (23) [16]; **29)** вихід людини з політики, утримання від політики (24) [16]; **30)** рід = розвиток або стан подій (2) [16]; **31)** тип = за вектором управління (7) [16]; **32)** тип = за партійними переконаннями (7) [15]; **33)** така за оцінкою (7) [15]; **34)** інструмент = опір, порушення, підривання влади (21) [15]; **35)** історія, суспільні події, буденне життя як інструмент зіставлення (18) [14]; **36)** поліграфія як інструмент аналізу (18) [14]; **37)** час = століття (6) [13]; **38)** спосіб = за опорою на керівний принцип (9) [12]; **39)** місце = світ, сторона / частина світу (5) [12]; **40)** час = історичний період, період політичних змін (6) [12]; **41)** мета = поліпшення соціального стану, стабілізація політичної ситуації (22) [11]; **42)** рід = регламентована система (2) [11]; **43)** місце = етнічна група (12) [11]. **Разом:** 825 із 2844, тобто **29%**.

Крайня периферія ПОЛІТИКИ:

1) час = момент / період минулого часу (6) [10]; **2)** тип = за історичним існуванням та реалізацією (7) [10]; **3)** така за характером функціонування, стабільністю (7) [10]; **4)** спосіб = розвиток і зміни в кращий бік (10) [10]; **5)** невикористання політики як інструменту (19) [10]; **6)** спосіб = розвиток і зміни в гірший бік (10) [9]; **7)** медіатив = публічний захід (17) [9]; **8)** інформаційні технології як інструмент аналізу (18) [9]; **9)** корелят = об'єкт уяви / образ (4) [9]; **10)** рід = каталізатор / інгібітор розвитку або стану подій (2) [8]; **11)** рід = комунікація (2) [8]; **12)** інструмент = дотримання норм моралі, людських цінностей (21) [8]; **13)** час = момент / період майбутнього часу (6) [8]; **14)** супроводжувач = песимістичне ставлення (15) [8]; **15)** медіатив = рецензія на наукову публікацію / твір (17) [8]; **16)** мета = прагнення отримати зиск (22) [8]; **17)** наслідок = поліпшення умов життя, політичної ситуації (23) [8]; **18)** наслідок = погіршення умов життя, політичної ситуації (23) [8]; **19)** корелят = результат пізнання (4) [8]; **20)** корелят = вміст (4) [8]; **21)** рід = професія (2) [7]; **22)** рід = набір ідей (2) [7]; **23)** така за будовою, складністю (7) [7]; **24)** така за характером сприйняття / ступенем прозорості (7) [7]; **25)** наслідок = поліпшення ситуації, політична стабільність (20) [7]; **26)** наслідок = загострення ситуації, політична нестабільність (20) [7]; **27)** інструмент = навички, зусилля, особисті якості, можливості (21) [7]; **28)** мета = захист громадських прав та інтересів (22) [7]; **29)** мета = контроль, перерозподіл, збереження, поновлення, зміна влади або законодавства (22) [7]; **30)** наслідок = продукування змін (23) [7]; **31)** рід = сутність (стан

речей) (2) [6]; **32)** корелят = сфера, область (4) [6]; **33)** час = період після політичних змін (6) [6]; **34)** спосіб = поява (10) [6]; **35)** супроводжувач = оптимістичне ставлення (15) [6]; **36)** адресат = людина / колектив (16) [6]; **37)** медіатив = документ / історично-архівний матеріал (17) [6]; **38)** релігія, філософські ідеї, мораль як інструмент зіставлення (18) [6]; **39)** причина / мета = покращення умов життя суспільства (25) [6]; **40)** корелят = світ (4) [5]; **41)** корелят = об'єкт асоціювання / порівняння (4) [5]; **42)** така за продуктивністю (7) [5]; **43)** місце = країна, штат, місто тощо (12) [5]; **44)** бізнес та економіка як інструмент зіставлення (18) [5]; **45)** наслідок = зміна влади (20) [5]; **46)** наслідок = поява проблем (23) [5]; **47)** рід = дисципліна / дослідження (2) [4]; **48)** така за важливістю (7) [4]; **49)** така за суспільною підтримкою (7) [4]; **50)** супроводжувач = чутливе ставлення (15) [4]; **51)** супроводжувач = суперечність поглядів, конфлікт (15) [4]; **52)** наслідок = відсутність політичних змін (20) [4]; **53)** інструмент = зміна або перерозподіл влади (21) [4]; **54)** причина / мета = опір діям чинної влади (25) [4]; **55)** причина / мета = отримання прибутку (25) [4]; **56)** корелят = фізичне тіло (4) [4]; **57)** корелят = об'єкт відчуття (4) [4]; **58)** корелят = тема розмови (4) [4]; **59)** корелят = продукт (4) [4]; **60)** рід = поведінка (2) [3]; **61)** місце = підприємство, публічна установа, група людей (5) [3]; **62)** час = століття (11) [3]; **63)** час = момент, день (11) [3]; **64)** місце = партія (12) [3]; **65)** супроводжувач = сатиричне ставлення (15) [3]; **66)** інструмент = використання конституційних прав (21) [3]; **67)** наслідок = виховання особи, формування її статусу (23) [3]; **68)** персоніфікатор = назва книги / розділу книги (3) [2]; **69)** корелят = центр (4) [2]; **70)** корелят = вогонь (4) [2]; **71)** корелят = річ (4) [2]; **72)** така за спрямованістю (7) [2]; **73)** така за націленістю на прибуток (7) [2]; **74)** спосіб = за періодичністю реалізації (9) [2]; **75)** час = рік, період (11) [2]; **76)** час = період проведення заходів та їх результати (11) [2]; **77)** час = майбутнє (11) [2]; **78)** місце = суспільний рух (12) [2]; **79)** місце = організація (12) [2]; **80)** супроводжувач = ступінь розуміння теми (15) [2]; **81)** інструмент = без нав'язування волі (21) [2]; **82)** інструмент = нехтування нормами моралі, людськими цінностями (21) [2]; **83)** інструмент = виборчі прийоми (21) [2]; **84)** наслідок = зміна влади (23) [2]; **85)** наслідок = контроль свободи слова (23) [2]; **86)** інструмент = участь у політичному русі (26) [2]; **87)** персоніфікатор = назва проведеного дослідження (3) [1]; **88)** корелят = поле (4) [1]; **89)** корелят = арена (4) [1]; **90)** корелят = сцена (4) [1]; **91)** корелят = сценарій (4) [1]; **92)** корелят = коктейль (4) [1]; **93)** корелят = приплив (4) [1]; **94)** корелят = маяк (4) [1]; **95)** корелят = вир (4) [1]; **96)** корелят = хаос (4) [1]; **97)** корелят = тканина (4) [1]; **98)** корелят = риття крота (4) [1]; **99)** корелят = самовідданий Христос (4) [1]; **100)** корелят = реліквія, залишки (4) [1]; **101)** корелят = допоміжний інструмент (4) [1]; **102)** така за публічністю (7) [1]; **103)** така за нормативністю (7) [1]; **104)** кількість = нуль (8) [1]; **105)** кількість = лише один (8) [1]; **106)** кількість = декілька (8) [1]; **107)** спосіб = за метою і призначенням (9) [1]; **108)** причина = недосконале законодавство (13) [1]; **109)** причина = залучення конкретного підходу до керування владою (13) [1]; **110)** причина = керування владою конкретною людиною (13) [1]; **111)** причина = неспроможність зробити щось (13) [1]; **112)** причина / мета = продовження кар'єрних традицій сім'ї (25) [1]; **113)** причина / мета = прагнення (25) [1]; **114)** причина / мета = відновлення сил (25) [1]; **115)** причина / мета = зміна політичних переконань (25) [1]; **116)** інструмент = громадська діяльність (26) [1].
Разом: 477 із 2844, тобто **16,8%**.

Таким чином, польова організація ПОЛІТИКИ має співвідношення 25,8% (ядро) + 74,2% (периферія: 28,4% – ближня, 29% – дальня, 16,8% – крайня).

Сьомий етап (висновки дослідження).

1) Отримані результати стверджують, що польова когнітивна модель ПОЛІТИКИ, сконструйована крізь пропозиційні схеми її концептуальної моделі через операції когнітивної інтерпретації і промінантності, у своїй макроструктурі (100%, або 2844 прикладів логічних предикатів) охоплює 10,2% [290] образної складової, 2,5% [70] інформаційного компонента та 87,3% [2484] інтерпретаційного поля.

Образна складова ПОЛІТИКИ інкорпорує і перцептивні (7 із 290, 2,4%), і метафоричні (283 із 290, 97,6%) образи, останні з яких складають абсолютну більшість у свідомості американців. Серед метафоричних образів ПОЛІТИКИ найвищі місця посідають метафори ПОЛІТИКА є ЖИВА ІСТОТА (56 із 283, 19,8%), МІСЦЕ (41 із 283, 14,5%), ВМІСТИЩЕ (34 із 283, 12%). Це говорить про глибоке асоціативне переконання американців в тому, що ПОЛІТИКА активно функціонує, діє, провокує наслідки в суспільстві (ЖИВА ІСТОТА), у той час як і сама вона є середовищем, у якому постійно відбуваються соціально значущі зміни (МІСЦЕ, ВМІСТИЩЕ).

Інформаційна складова ПОЛІТИКИ доволі незначна. Серед усіх 70 випадків її реалізації найбільшу частотність виявляють когнітивні ознаки, експлікуючі ПОЛІТИКУ як розвиток або стан подій [16] і регламентовану систему [11] – разом 27 із 70 (39%). Таке число засвідчує, що саме стан, будова і зміни в політичній системі суспільства складають найбільше значення для американців, яке вони вкладають в сутність ПОЛІТИКИ як концепту, і все це корелює з вищезгаданою частотністю метафоричних образів (зокрема, МІСЦЕМ і ВМІСТИЩЕМ, де й фігурують події у своєму прогресі в регламентованій політичній системі).

Натомість, об'ємним за своїм наповненням виступає інтерпретаційне поле ПОЛІТИКИ. 3-поміж зон найвищу частотність в інтерпретаційному полі виявили утилітарна (1921 із 2484, 77,3%) та енциклопедична (482 із 2484, 19,4%). Порівняння отриманих зон дозволяє пересвідчитися в тому, що в американському соціумі значно більший інтерес приділяється не простому спостереженню за активністю протікання політичних подій, а цілеспрямованому прагматичному осмисленню політичного життя, зокрема з позицій ефективного управління ПОЛІТИКОЮ на благо американського континенту зокрема та світової спільноти загалом.

Абсолютна акцентованість на прагматизмі ПОЛІТИКИ підтверджується й відсотковим показником утилітарної зони в макроструктурі концепту – 67,5%, тобто понад 3/5 структури концепту відведено саме під практичний сенс використання ПОЛІТИКИ людиною. Останнє пояснюється й частотністю у вибірці найбільш вживаних пропозиційних схем, напряду пов'язаних з утилітарністю: «AG-людина аналізує РТ-ПОЛІТИКУ через IN-інструмент [386], з AT-супроводжувачем [307], через MD-медіатив [288]»; «OW-людина / група [264] має OD-ПОЛІТИКУ»; «ПОЛІТИКА є ТАКА-якість: така за типом [283]».

Утім, відсоткове співвідношення зон у інтерпретаційному полі ПОЛІТИКИ вважаємо прямо залежним від показника частотної реалізації пропозиційних схем у вибірці, а тому цілком очевидним є факт, що ширші конкорданси можуть контрастно змінити зональне розшарування поля. Відтак, макроструктура ПОЛІТИКИ в перспективі потребує уточнення.

2) Польова організація ПОЛІТИКИ складає 25,8% (ядро) та 74,2% (периферія: 28,4% – ближня, 29% – дальня, 16,8% – крайня).

Ядро займає 1/4 частину когнітивного змісту концепту. Частотність когнітивних ознак в його складі вказує, що в свідомості американського соціуму домінує інтерпретаційне поле, зокрема утилітарна зона: ПОЛІТИКА прагматично аналізується переважно з критично-нейтральної точки зору, в аспекті стратегії керування чинних при владі осіб, крізь призму історії та права, в контексті усних висловлювань і думок. Водночас і сама ПОЛІТИКА може застосовуватися як засіб для опису певних явищ у суспільному житті.

Периферія займає 3/4 частину в когнітивному змісті концепту. Її сегменти більш-менш рівномірно розподілені в цілісному польовому вимірі ПОЛІТИКИ, однак прагматично-утилітарна акцентованість концепту при віддаленні від ядра поступово огортається когнітивними ознаками інших елементів. Так, вже в полі ближньої периферії, окрім модифікованої утилітарної, з'являється й енциклопедична зона, об'єктивуюча активність ПОЛІТИКИ як сутності у конкретному місці (країні або етнічній групі), і водночас фіксується й образний компонент, корелюючий з обома зонами (метафори ПОЛІТИКА є МІСЦЕ як асоціативне осмислення утилітарності, ЖИВА ІСТОТА – енциклопедичності).

Когнітивні ознаки інформаційної складової ПОЛІТИКИ з'являються в дальній периферії, а в крайній їх асортимент зростає разом зі спектром образів, метафоризуючих концепт. Відтак, вважаємо, що «чистота» полів когнітивної моделі ПОЛІТИКИ обернено пропорційна дистанційній віддаленості від центру: щодалі від ядра, тим інтерпретаційне поле стає більш просоченим різними когнітивними ознаками образної та інформаційної складових.

Співвідношення ядерного та периферійних полів, отриманих наприкінці дослідження, розцінюємо, знову-таки, відносним: ширша вибірка могла б дати інші результати, а тому польова модель ПОЛІТИКИ потенційно потребуватиме уточнення в майбутньому.

Перспективою досліджень вважаємо можливе уточнення польової моделі ПОЛІТИКИ у свідомості американського соціуму на базі ширших корпусних вибірок або проведення аналогічних реконструкцій концепту у інших спільнотах (наприклад, у британському середовищі з використанням Британського національного корпусу BNC).

Література

- Жаботинская С. А. Имя как текст : концептуальная сеть лексического значения (анализ имени эмоции). *Когниция, коммуникация, дискурс*. 2013. № 6. С. 47-76.
- Никитин М. В. Курс лингвистической семантики. 2-е изд., доп. и испр. Санкт-Петербург : Издательство РГПУ имени А. И. Герцена, 2007. 819 с.
- Попова З. Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика. Москва : АСТ: Восток – Запад, 2007. 314 с.
- Старцева Н. Н., Сапрун И. Р. Концепт БИЗНЕСМЕН в лингвальных сетях (на материале английского языка). *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Іноземна філологія*. 2017. Випуск 86. С. 95-102.
- Степанов В. В. Метафоризація концепту ПОЛІТИКА (на матеріалі англомовного корпусу COCA). *Нова філологія*. 2019. №75. С. 72-82.
- Степанов В. Н. Сетевая концептуальная модуль силы («Kraft») как философского концепта. *Ярославский педагогический вестник*. 2016. №5. С. 279-287.
- Стрельченко К. С. Концептуальний простір ТАЄМНИЦЯ : фреймова модель (на матеріалі англомовних художніх творів). *Studia Philologica*. 2016. Випуск 6. С. 56-62.
- Таценко Н. В. ЕМПАТІЯ в сучасному англомовному дискурсі : когнітивно-синергетичний вимір: дис. ... д. філол. н. : 10.02.04. Харків, 2018. 460 с.
- Тимочко Л. М. Фреймовий аналіз концепту AGREEMENT / УГОДА в англомовному дипломатичному дискурсі. *Мова і культура*. 2014. Випуск 17. Том VII (175). С. 138-145.
- Corpus of Contemporary American English (COCA). URL: <https://www.english-corpora.org/coca>
- Croft W., Cruse D. A. *Cognitive Linguistics*. Cambridge : Cambridge University Press, 2004. 356 p.
- Langacker R. W. *Cognitive Grammar. A Basic Introduction*. New York : Oxford University Press, 2008. 562 p.

(Матеріал надійшов до редакції 12.05.19. Прийнято до друку 1.09.19)

УДК: 811.133.1:81'27

DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135/2019-78-11>

УДІЛОВА Т. М., ЗЕЛЕНЮКОВА О.
(Запорізький національний університет)

ПРОБЛЕМА ВІДОБРАЖЕННЯ РОДУ НАЗВ ПРОФЕСІЙ І ПОСАД В СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

Стаття присвячена виявленню проблематики змін у відображенні категорії роду назв професій і посад в сучасній французькій мові. У ході дослідження проведено аналіз основних точок зору на можливість формування жіночого роду цих назв. Визначено розуміння співвідношення статі, гендеру і роду. Охарактеризовано особливості репрезентації категорії жіночого роду в різних словниках французької мови.

Ключові слова: граматична категорія, гендер, стаття, рід.

Udilova T. M., Zelenukova O. The problem of expressing the gender of names of professions and positions in modern French. The article is devoted to the current problems of language changes in expressing the category of the gender of names of professions and positions in the modern French language. This problem involves considering the correlation between the concepts of biological sex, gender and grammatical gender. It was previously believed that the gender reflects the sex difference between living creatures. Then they noticed that the expression of the gender in the language is formal. Later, the concept of gender acquired a social characterization. Some linguists believe that the formation of the feminine names of professions and positions is largely dictated by gender stereotypes.